

cational, pedagogical sciences]. Tsentralnoukrainskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka. Kropyvnytskyi, 237 s. [in Ukrainian]

6. Semenova A. V. (2006) Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky [Dictionary-handbook on professional pedagogy]. Odesa : Palmira, 221 s. [in Ukrainian]

Kovalchuk I. Criteria, indicators, levels of formations of professional competence of future pharmacy specialists

The article reveals the meaning of the concepts of "criterion" and "indicator". It was determined that the criterion is a measure of personal and professional development of a pharmaceutical worker and is characterized by several indicators, which serve as the meaningful content of the criterion, qualitative or quantitative determination of its essence. As a result of the scientific research, it was found that the following criteria for the formation of professional competence of future pharmacy specialists, which correlate with the components of professional competence, proven relevant: motivational-value, knowledge-based, activity-based, informational-communicative, professional-reflective.

The characteristics of the criteria and indicators of the formation of professional competence of future pharmacy specialists are presented. The content characteristic of the indicators of the motivational-value criterion are attitude, needs, motives (internal and external), values, professional orientation and sustainability. The level of development of the knowledge-based criterion characterizes the quality of knowledge in chemical disciplines, its completeness, depth of understanding and its (knowledge) sustainability; the ability to successfully integrate them into the solution of professional tasks. The activity criterion is designed to assess the degree of students' mastery of vocational education with the ability to apply theoretical knowledge in practical professional activities. The informational-communicative criterion involves the use of information and communication technologies in professional activities. Indicators of the professional-reflective criterion are the ones aimed at clarifying the formation of professionally important qualities of a pharmacy specialist, their self-assessment, self-control, self-correction, and reflection.

The levels of formation of the professional competence of future pharmacy specialists, which characterize a certain degree of their training (low, intermediate, sufficient, high), in the process of studying chemical disciplines by means of innovative technologies have been determined. The low and high levels illustrate the extreme limits of the formation of professional competence, and the definition of the intermediate and sufficient levels allows to evaluate the intermediate indicators of the outlined criteria.

Key words: professional competence, pharmacy specialist, component, criterion, indicator, level of formation.

УДК 373.2.091.33:028.02]:159.953.5

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.92.1.10>

Кондратець І. В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ДЛЯ ЗАКЛАДАННЯ ОСНОВ ЧИТАЦЬКОГО ІНТЕРЕСУ Й СПРИЙМАННЯ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Стаття присвячена актуальному питанню актуальності читацької культури загалом у суспільстві й ролі художньої літератури в житті дитини зокрема. З'ясовано труднощі на шляху успішного закладання основ читацького інтересу в дітей: низький рівень загальної та читацької культури дорослих, пріоритетність матеріальних аспектів, а не естетичних; конкуренція книжки з теджетами, комп'ютерними іграми, мультфільмами, рухливими іграми та іншими видами діяльності; нехтування традиціями родинних читань; нівелювання домінуючими акцентами на літературу в освітньому процесі закладів дошкільної освіти, переважно спрямованому на інтеграцію; відсутність чіткого й покрокового алгоритму планування та організації взаємодії дітей дошкільного віку з художніми творами і розумінням основних естетично-педагогічних акцентів згідно з психічними особливостями кожного віку. Визначено особливості сприймання: рівні, поетапність, роль художнього сприймання в розвитку дітей раннього віку та формуванні емоційної культури. Проаналізовано низку наукових розвідок і публікацій, присвячених питанню дитячого сприймання, методичним аспектам взаємодії з художніми творами, педагогічним тезам, які дозволяють розв'язати проблему читацького інтересу в дітей: щоб книга дійшла до дитини, вона має бути в житті дорослих; світ змінюється і книга змінюється також; книга і художнє слово – читати, слухати, дивитись; разом з книгою має змінюватися й методика роботи з нею. Окреслено, обгрунтовано й розкрито сутність психолого-педагогічних умов для ефективного закладання основ читацького інтересу й сприймання художніх творів у дітей раннього віку: 1) залюбленість дорослого в книжку і процес читання; 2) планування читання як ритуалу; 3) дотримання суволосся просторів: об'єктів у книжці й оточенні; 4) емоційний контакт: дорослий-дитина-твір-книжка. Представлено методичні рекомендації для батьків і педагогів, що дозволять грамотно закласти підґрунтя читацького інтересу у дітей раннього віку, правильно врахувати індикатори системної наполегливої діяльності у взаємодії з дітьми означеного віку.

Ключові слова: діти раннього віку, сприймання, художні твори, читацький інтерес, психолого-педагогічні умови.

Формування інтересу до книжки – питання, яке завжди було актуальним у справі виховання дітей дошкільного віку. Підкреслимо: важливим і непростим, позаяк існує низка перешкод і труднощів на означеному шляху – невисокий рівень загальної і читацької культури самих дорослих, пріоритетність матеріальних

аспектів, а не естетичних, конкуренція книжки з гаджетами, комп'ютерними іграми, мультфільмами, рухливими іграми та іншими видами діяльності; відсутність традиції родинних читань, нівелювання доміантними акцентами на літературу в освітньому процесі ЗДО, переважно спрямованому на суцільну інтеграцію.

Викликає занепокоєння перевага опосередкованих форм взаємодії з художнім текстом (на відміну від безпосередніх), тобто використання літератури лише як допоміжного засобу, ілюстратора до інших, так званих, "головних" напрямів розвитку дітей. Засилля репродуктивними запитаннями до літературного тексту в художньо-педагогічних спілкуваннях призводить до того, що з дітьми старшого віку вихователі продовжують ще говорити про "хто-що-куди-де?" замість того, аби розвивати інтерес у дошкільників засобом рефлексійних ("що відчуваєш?", "чи була в тебе подібна ситуація?", "як гадаєш, що відчуває персонаж твору?"), евристично-пошукових (навіщо герой твору так вчинив?", "чому автор пише про це?" та ін.) і творчих запитань ("що змінилося би в житті персонажів твору, якби автор?..."), "якби ти був чарівником, якби допоміг герою твору?" тощо).

Проблему вбачаємо у відсутності чіткого й покрокового алгоритму планування та організації взаємодії дітей дошкільного віку з художніми творами; розуміння основних естетично-педагогічних акцентів згідно з психічними особливостями кожного віку.

Тож грамотне закладання підґрунтя читацького інтересу у дошкільників залежить від правильно врахованих індикаторів і системної наполегливої діяльності у взаємодії з дітьми *саме раннього віку*.

У контексті нашої теми важливими є позиції авторів монографії "Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів" (С. Васильєва, Н. Гавриш, В. Рагозіна), а саме:

Роль художнього сприймання (художнє сприймання засвідчує здатність людини помічати прекрасне в мистецтві). Н. Гавриш підкреслює: розпочинається цей процес з елементарного усвідомлення зображуваного в мистецькому творі, його осмислення. Умовою переходу простого осмислення в художнє сприймання є цілеспрямоване спостереження, що спирається на діяльність органів чуття. У ранньому віці сприймання з-поміж усіх психічних процесів лідирує й визначає свідомість і поведінку дітей [2].

Педагогам, які взаємодіють з дітьми раннього віку, доцільне пам'ятати тлумачення, сформульоване Н. Гавриш: "Художнє сприймання є вищою формою сприймання, це – здібність, що є результатом розвитку загальної здібності до сприймання; вона не з'являється сама по собі, а потребує зусиль дорослих (педагогів, батьків) у її розвитку; повноцінного художнього сприймання як уміння слід навчати. Продуктом художнього сприймання дитини є поява в неї "вторинного образу" і смислу, який може збігатися або не збігатися із образом та ідеєю, втіленими автором художнього твору" [2, с. 34];

– *Рівні сприймання*

Дослідники слушно зауважують, що в ранньому віці відбувається формування в дитини уміння вловлювати головну ідею (зміст) художнього твору – предмет чи об'єкт, звертати увагу на його характерні деталі й ознаки предмета. Саме на означеній властивості має зосередитися педагог. При ознайомленні з художнім текстом ранньому віці можемо говорити про перший, елементарний рівень сприймання творів образотворчого мистецтва, коли дитина засвоює тільки сюжетну сторону змісту твору, тобто для неї важливим є "що" зображено на картині; форма ж і засоби виразності ("як" зображено) ще поза зоною її сприймання, з огляду на її психофізіологічні особливості, рівень життєвого і мистецького досвіду [2].

– *Емоційний відгук дитини на мистецькі твори*

Нам суголосні позиції авторів вище зазначеної монографії стосовно того, що "діяльність з розвитку художнього сприймання (творів мистецтва) дитини передбачає розвиток її емоційно-почуттєвої сфери (емоції, переживання, стани)" [2]. Недарма психологи-класики називають почуття ядром особистості, органом індивідуальності. Ми погоджуємося з думкою В. Рагозіної про те, що в ранньому віці доцільно говорити про емоції дитини, оскільки вона миттєво й гостро реагує на зміни обставин і ситуації, які складаються навколо неї; емоційність сприймання навколишнього світу – характерна психічна риса дитини означеного віку. Науковиця відзначає покроковість емоційного "включення" дитини: "Розвиток емоцій дитини відбувається у процесі залучення дитини до загальнолюдських і культурних цінностей та відбувається поетапно. Перший етап характеризує здатність дитини до "зараження" емоційними станами іншої дитини чи дорослого при безпосередній взаємодії з ними. На наступному етапі відбувається зародження умінь підпорядковувати свої дії вербальній інструкції дорослої людини" [2, с. 36].

Про емоційність, як важливу характеристику дитини раннього віку, говорить і Т. Гурковська: діти демонструють імпульсивність, нестійкість емоцій; вони блискавично реагують на оточення – природу, людей, предмети, об'єкти й демонструють захоплення, емоційно відгукуєтесь на все навколо. Оскільки головною особливістю дитини раннього віку є єдність емоційного й дієвого ставлення до світу, то дитина засвоює те, що їй подобається, що викликає в неї захоплення й радість [4].

На особливій ролі значимого дорослого як провідника дитини в світ наголошує І. Біла. Дослідниця підкреслює, що саме в дошкільному дитинстві, коли вся або майже вся інформація є для дитини новою, а категоріальна система ще не сформована, повсюди в ході пізнання з'являються нові уявлення, феномени сприймання дійсності, що мають в дошкільному віці свої особливості виникнення та трансформації. І, навпаки, – зауважує науковиця, – закономірності дитячого розвитку провокують формування специфічного

перцептивного досвіду, досвіду пізнання. Викликає інтерес судження І. Білої в дослідженнях, присвячених питанню дитячого сприймання, стосовно егоцентризму як важливої характеристики сприймання навколишнього світу малюком: (суб'єктивно-однобічне розуміння світу речей та слів). Тобто, дитина довірливо і наївно вважає, що будь-яка річ, яка потрапляє в поле її зору, саме така, якою вона їй здається, з її точки зору, – з того місця, з якого вона її спостерігає. На переконання авторки, тоді дитячі феномени сприймання, пізнання дійсності стануть яскравими зірочками знань дітей, передумовою їхніх інтелектуальних досягнень у майбутньому [1].

Досліджуючи питання сприймання у дітей раннього віку, ми звертали увагу на трактування означеного поняття. Так, Т. Дуткевич, акцентує увагу на те, що:

– після народження найбільш розвиненим психічним процесом є відчуття, на його основі виникає сприймання, потім пам'ять, згодом – наочно-дійове мислення і уява;

– дитина отримує від народження здатність до елементарних психічних функцій (так звані задатки): різних видів відчуття й сприймання (зорового, слухового, дотикового тощо), найпростішого запам'ятовування, натомість вищі психічні функції (мовлення, теоретичне мислення, довільна пам'ять, уява, воля) потребують тривалого періоду навчання й виховання;

– відчуття та сприймання – початковий момент пізнання, його називають також сенсорно-перцептивною сферою особистості; відчуття і сприйняття складають процеси чуттєвого пізнання;

– розвиток сприймання відбувається на основі орієнтувально-обстежувальної діяльності;

– види сприймання розрізняють за: 1) конкретним змістом об'єкту (сприймання тексту, мистецтва, природи, навчального матеріалу); 2) формами існування матерії (часу, простору, руху); 3) провідним аналізатором (зорове, слухове, нюхове, смакове, дотикове, кінестетичне або рухове);

– у дитини до кінця дошкільного віку формуються види сприймання за формами існування матерії (простору, часу) та за змістом сприйманих об'єктів (сприймання творів мистецтва і літератури); сприймання прекрасного розвивається від зародження естетичних оцінок на основі практичної значущості зображеного до власне естетичних критеріїв (кольору, форми, композиції) [5].

Особливостям художнього сприймання як результату індивідуального розвитку особистості присвячена стаття Р. Павелків. Автор відзначає: під час слухання літературних творів дитина не бачить намальованих на сторінках книги подій, вона повинна їх уявити, спираючись на власний досвід; від якості цього процесу залежить розуміння твору. Ми поділяємо думку науковця стосовно того, що сприймання літературних і фольклорних творів у ранньому віці життя має конкретний характер: воно виникає за умови, що текст супроводжує дії, які виконує дитина або розігрує дорослий за допомогою іграшок. Р. Павелків слушно зауважує: 2–4-річні діти, з переходом від ситуативного сприймання до узагальненого, поступово починають уявляти окремі образи, цілісні картини, епізоди, які складаються із взаємозв'язаних дій; розуміти не лише життєві, буденні ситуації, а й непередбачувані, оригінальні повороти сюжету, вчать «прогнозувати» поведінку героїв, результати їх дій; їх цікавить результат дій персонажів, хвилює власна співучасть у тому, що відбувається; розуміння її спирається на безпосереднє емоційне ставлення до подій і героїв, не має інтелектуального характеру і не послуговується розмірковуваннями, натомість виникає у процесі активного співпереживання героям. Отже, – робить висновок дослідник, – виникаючи у свідомості і спираючись на уявлення, розуміння казки, наприклад, має подвійний характер: дошкільники намагаються вникнути у сюжет, вплинути на події; при повторному прочитанні вони часто просять пропустити епізоди, у яких улюбленим героям щось загрожує; тож, діти займають позицію всередині твору, а позиція слухача формується пізніше, приблизно у 7-річному віці [9].

Згідно з В. Моляко, творче сприймання – це процес (та його результат), конструювання суб'єктивно нового образу, який в більшій чи меншій мірі видозмінює, своєрідно модифікує предмети та явища об'єктивної реальності. Науковець визначає варіанти прояву сприймання: 1) сприймання нового предмета, коли творчість повинна проявитись обов'язково (цей варіант цілком стосується сприймання у дошкільника), або ж 2) віднайдення при сприйманні чогось невідомого, нових елементів, ознак та т. ін. Для нас важливі окреслені В. Моляко основні маркери для розвитку художнього сприймання:

1) розвиток способів “вслуховування”, “вдивляння” в образний світ мистецтва, в звуки та фарби природного та предметного світу – шлях, яким розвивається творчість дитини;

2) орієнтиром для організації здобуття сенсорного досвіду є і японська педагогіка художнього виховання, де велику увагу приділяють формуванню різних перцептивних дій (система уроків споглядання, які є засобом розвитку уміння вдивлятися, бачити та спостерігати);

3) рівні естетичного сприймання дітьми творів мистецтва:

– дитина радіє зображенню знайомих предметів, які вона впізнала на картині; мотив оцінки носить предметний, а в ряді випадків – практичний, житейський характер;

– дитина починає не тільки бачити у творі, а й усвідомлювати елементарні естетичні якості, які роблять картину привабливою для неї; мотив оцінки при цьому є елементарно-естетичним: оцінює колір, колірні поєднання, форму, окремі композиційні прийоми.

– дитина здатна сприймати не лише зовнішні ознаки зображуваного явища, а й внутрішню характеристику художнього образу твору [8].

Рекомендації науковця в організації творчого сприймання на різних рівнях цілком підходять і до контексту формування читацького інтересу в дітей, позаяк література є невід'ємним складником мистецтва загалом.

Як же втримати інтерес сучасних дітей до книжки в умовах тотальної діджиталізації? Дехто з науковців звертає увагу на екзистенційний підхід в означеній справі. Зокрема, Н. Гавриш визначає чотири тези, які висвітлюють проблему читацького інтересу в дітей:

– 1 теза: щоб книга дійшла до дитини, вона має бути в житті дорослих. (суспільство передусім має націлитися на формування читацької культури його дорослої частини, щоб впливати на читацькі інтереси дітей);

– 2 теза: світ змінюється і книга змінюється також (розмаїття варіантів книжок для малечі (книжка-картинка, книжка-гра, книжка-альбом, книжка-брязкальце, книжка-гризунець, магнітна книжка, книжка-театр, книжка-іграшка, книжка-бродилка, книжка-розмальовка, книжка з наліпками, книжка з віконцями тощо) надає можливість зробити їх постійним супутником дитини, залюбити у книгу майже від народження);

– 3 теза: книга і художнє слово – читати, слухати, дивитись (незалежно від того, в якому вигляді пдається перед дитиною художній текст, необхідно допомогти зрозуміти і відчутти його, відкрити в ньому для себе смисли);

– 4 теза: разом з книгою має змінюватися й методика роботи з нею (потрібна методика, яка б урахувала жанрові особливості текстів, їх змістову, ідейну спрямованість, націленість дітей на ті чи інші аспекти їхньої діяльнійсної взаємодії) [3].

Інші науковці, наприклад, А. Зрожевська, Т. Потоцька, підкреслюючи, що “виховання читача, здатного сприймати художній твір у всьому його багатстві – процес довгий і складний, але, якщо початковий етап введення маленької людини в читацьку культуру буде своєчасним і успішним, значно скоротиться число юнаків і дівчат, не здатних або не бажаючих прилучитися до духовного досвіду людства”, визначають конкретні умови, які сприятимуть ефективному формуванню в дітей читацької діяльності, вихованню в них стійкого інтересу до книжки, до літературного читання:

– створення літературного розвивального середовища (літературного центру);

– підвищення педагогічного й психологічного рівнів підготовки вихователя до роботи з дитячою літературою;

– правильний відбір методів, з допомогою яких дітей знайомлять з художнім твором;

– якість виконання дорослим літературного тексту [6].

Отже, питання збереження дитячого інтересу до книжки й читання в площині особливостей індивідуальних відчуттів і сприймання залишається актуальним в науковому просторі та є предметом для дієвого розв'язання й дискусійного обговорення.

Мета статті полягає у визначенні психолого-педагогічних умов для закладання основ читацького інтересу й сприймання художніх творів у дітей раннього віку.

Аналіз наукових розвідок і спостереження за відповідною діяльністю педагогів дозволяє окреслити такі психолого-педагогічні умови для закладання основ читацького інтересу й сприймання художніх творів у дітей раннього віку:

- 1) залюбленість дорослого в книжку і процес читання;
- 2) планування читання як ритуалу;
- 3) дотримання суголосся просторів: об'єктів у книжці й оточенні;
- 4) емоційний контакт: дорослий-дитина-твір-книжка.

Опишемо кожну з умов.

Загальновідомо: лише творча особистість дорослого може виховати творчу особистість дитини. Тож, очевидно: якщо хочеш виховати читача, будь сам читачем. Власне, поняття “залюбленість” в означеному контексті можна трактувати як наповненість любов'ю, захопленням і пристрасною до книжок зокрема і процесу читання загалом. Залюбленість – це про зачарування книжками й палке бажання поділитися цими чарами з іншими, зробити процес читання на правду чарівним, магічним, повним дивами й відкриттями. Сказане не означає нарочиту демонстрацію й хвастощі дорослого перед дітьми, натомість – це щирість і відкритість у зізнанні своєї непересічної любові до читання. Важливо й доцільно ділитися з вихованцями маркерами такої любові: обережно й делікатно брати книжки в руки, із щирим інтересом розглядати їх сторінки; знаходити лагідні й барвисті слова для книжок; ділитися своїми спогадами про дитячі книжки (навіть, якщо діти не все зрозуміють з наративу дорослого, вони уловлять основне: енергію захоплення, а це дуже важливо для народження їхнього власного читацького інтересу).

Безперечно, універсальним прийомом у системі заходів щодо формування читацького інтересу в малюків є ритуальність. Саме ритуали зробили ефективними методику Марії Монтесорі та Вальдорфську педагогіку, програму “Крок за кроком” та рефлексійні кола з дітьми. На необхідності розвивати ритуали читання наполягають і автори книжки-путівника “Як виховати читача” П. Пол і М. Руссо: “Читання дитині має бути парним танцем, а не сольним виступом. Що більше взаємного задоволення ви обоє отримаєте від читання, то сильніше воно асоціюватиметься і дитини з втіхою й винагородою; ми читаємо вголос разом із дитиною, а не для дитини – різниця величезна” [10, с. 38]. Ритуали читання в закладі дошкільної освіти і родині дещо різні, проте, в цьому їх приналежність та різнобічність у підживлюванні інтересу дітей до книжок. Вдома

ритуалами можуть стати читання на ніч (а в дитсадку – перед денним сном), читання на зупинці під час очікування транспорту (у дитсадку – на прогулянці), читання під час можливого очікування в чергах (у дитсадку – перед прийомом їжі, коли помічниця вихователя зайнята сервуванням столів). Ритуальними можуть бути не лише час і місце, але й певні рухи, пози, жести (якщо дорослий читає одній дитині, варто посадити її собі на коліна, або поряд: тактильний контакт дуже важливий для сприймання голосу дорослого і художнього контенту; якщо читання колективне – можна використати ритуальний килимок, особливі подушечки, спеціальні стільчики тощо).

Для дітей раннього віку гіперважливо, аби в книжках вони чули й бачили ті об'єкти, які є в близькому оточенні. Малюкам корисно не тільки чути багато різних слів, а й сприймати розмаїття інформації, що обвалюється на них, коли вони починають ходити й уперше ступають у великий світ. Бо ж читасмо ми дитині не просто книжку, а весь її художній простір [10]. Сприймання дітей буде на багато щаблів вище – усвідомленим і яскравим, якщо дорослий подбає про проведення аналогій між предметами на ілюстраціях у книжках та присвячений їм текст й предметами реальними, що дитина бачить у довкіллі.

Людська психіка так влаштована, що запам'ятовуємо ми швидше те, що викликає мікс емоцій. Дорослий, який відкриває світ книжки для малюка, має усвідомлювати дію ефектів “відлуння”, “бумерангу”, “відзеркалення”. Якими емоціями і відчуттями (а відчуття, як було зазначено вище, – перша сходинка для сприймання) наповнений дорослий у процесі читання, такими й “прищепляться” діти. Емоційний ланцюжок має передаватися від дорослого до дитини через емоційну атмосферу твору, вчинків персонажів, авторську позицію. Зрозуміло, що діти раннього віку поки що неспроможні рефлексувати ці моменти, але дорослий проговорює, реагує, емоціонує – і цим дає відповідні моделі реакцій на книжки. Малюк на підсвідомості запам'ятовує подібні патерни й потім, спочатку копіюючи, потім свідомо, повторює їх у власній поведінці й ставленнях.

Для успішного й грамотного закладання підґрунтя читацького інтересу в дітей раннього віку, урахування всіх індикаторів системної наполегливої діяльності у взаємодії з дітьми раннього віку, доцільно реалізувати основні вектори завдань формування маленького читача:

- зацікавлення дитини книжками і процесом читання;
- мистецтво дорослого виразно промовляти літературні тексти;
- урахування особливостей дитячого сприймання (увага, образ, упізнаваність, емпатія, рефлексія);
- позитивна реакція дитини на читання знайомих і нових літературних творів;
- мотивація дитини до слухання та промовляння літературних текстів;
- спонукання дитини до визначення емоційного ставлення до читання [7].

Висновки. Отже, наше дослідження висвітлює актуальну проблему у взаємодії з дітьми раннього віку. За дотримання відповідних психолого-педагогічних умов (залюбленість дорослого в книжку і процес читання; планування читання як ритуалу; дотримання суголосся просторів: об'єктів у книжці й оточенні; емоційний контакт: дорослий-дитина-твір-книжка) можна говорити про ефективне й ґрунтовне закладання основ читацького інтересу та сприймання художніх творів у дітей раннього віку.

Перспективу подальших наукових пошуків з означеного напрямку ми бачимо у дослідженні феномену уваги у сучасних дітей раннього віку в площині ознайомлення з літературними творами; створенні методики, що враховуватиме кореляцію між увагою і твором, сприйманням і мовленням, увагою та інтересом.

Використана література:

1. Біла І. М. Феноменологія дитячого сприймання. *Актуальні проблеми психології*: збірник наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ: Видавництво “Фенікс”, 2013. Т. XII. Психологія творчості. Вип. 16. С. 79–85.
2. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія. С. А. Васильєва, Н. В. Гавриш, В. В. Рагозіна; за наук. ред. Н. В. Гавриш. Кропивницький: ІМЕКС-ЛТД, 2021. 226 с.
3. Гавриш Н., Кондратець І. Дитина і книжка: новий формат взаємодії з дітьми. *Дошкільне виховання*. 2022. № 1. С. 6–10.
4. Гурковська Т. Л. Супровід розвитку дітей раннього віку. Київ: Дитячий садок. Бібліотека. 2011. № 5. 128 с.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
6. Зрожевська А. Я., Потоцька Т. Ф. Професійна підготовка дошкільників до читацької діяльності. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/16641/07-Zrozhevskaya.pdf?sequence=1>
7. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років “Дитина” / наук. ред. Г. В. Беленька, О. А. Половіна, І. В. Кондратець; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богінч, В. М. Вертугіна, К. І. Волинець та ін. Київ: ТОВ “АКМЕ ГРУП”. 2021. 568 с.
8. Організація творчого сприймання на різних вікових рівнях: методичні рекомендації. В. О. Моляко, І. М. Біла, Н. А. Ваганова [та ін.]; за ред. В. О. Моляко. Київ: Педагогічна думка, 2015. 57 с.
9. Павелків Р. В. Сприймання дошкільниками художніх творів, малюнків і картин. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/76355-spriymannya-doshkilnikami-hudozhnih-tvoriv-malyunkiv-i-kartin.html>
10. Пол П., Руссо М. Як виховати читача / пер. з англ. О. Стукала. Київ: ArtHuss. 2020. 264 с.

References:

1. Bila I. M. (2013) Fenomenologhiia dytiachoho spryimannia [Phenomenology of children's perception]. *Aktualni problemy psykholohii* Zb. nauk. prats Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuca NAPN Ukrainy. K.: Vydavnytstvo “Feniks”, T. KhII. Psykholohiia tvorchoosti. Vyp. 16. S. 79–85 [in Ukrainian]
2. Vykhovannia ditei rannoho viku v zakladakh doshkilnoi osvity riznykh typiv (2021) [Education of young children in preschool education institutions of various types]: monohrafiia. S. A. Vasyliieva, N. V. Havrysh, V. V. Ragoza. za nauk. red. N. V. Havrysh. Kropyvnytskyi: IMEKS-LTD, 226 s. [in Ukrainian]

3. Havrysh N., Kondratets I. (2022) Dytyna i knyzhka: novyi format vzaiemodii z ditmy [The child and the book: a new format of interaction with children]. *Doshkilne vykhovannia*. № 1. S. 6-10. [in Ukrainian]
4. Hurkovska T. L. (2011) Suprovid rozvytku ditei rannoho viku [Supporting the development of young children]. Kyiv : Dytiachyi sadok. Biblioteka. № 5. 128 s. [in Ukrainian]
5. Dutkevych T. V. (2012) Dytiacha psykholohiia [Child psychology]. Navch. posib. K. : Tsentr uchbovoi literatury. 424 s. [in Ukrainian]
6. Zrozhevska A. Ya, Pototska T.F. Propedevtychna pidhotovka doshkilnykiv do chytatskoi diialnosti [Propedeutic preparation of preschoolers for reading activities]. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/16641/07-Zrozhevska.pdf?sequence=1> [in Ukrainian]
7. Metodychni rekomendatsii do Osvitnoi prohramy dlia ditei vid 2 do 7 rokiv "Dytyna" (2021) [Methodological recommendations for the Educational program for children from 2 to 7 years old "Child"] / nauk.red. H. V. Bieliienka, O. A. Polovina, I. V. Kondratets; avt.kol.: H. V. Bieliienka, O. L. Bohinich, V. M. Vertuhina, K. I. Volynets ta in. K.: TOV "AKME HRUP". 568 s. [in Ukrainian]
8. Orhanizatsiia tvorchoho spryimannia na riznykh vikovykh rivniakh : metodychni rekomendatsii (2015) [Organization of creative perception at different age levels: methodical recommendations]. V. O. Moliako, I. M. Bila, N. A. Vahanova [ta in.]; za red. V. O. Moliako. K.: Pedahohichna dumka. 57 s. [in Ukrainian]
9. Pavelkiv R.V. Spryimannia doshkilnykamy khudozhnikh tvoriv, maliunkiv i kartyn [Preschoolers' perception of works of art, drawings and paintings]. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/76355-sprymannya-doshklnikami-hudojnh-tvoriv-malyunkv-kartin.html> (data zvernennia: 30.05.2023). [in Ukrainian]
10. Pol P., Russo M. (2020) Yak vykhovaty chytacha [How to educate a reader] / per. z anh. O. Stukala. Kyiv : ArtHuss. 264 s. [in Ukrainian]

Kondratets I. Psychological and pedagogical conditions for establishing the foundations of reading interest and perception of artistic works in children of early age

The article is devoted to the topical issue of reading culture in general and the role of fiction in a child's life in particular. Difficulties on the way to successfully laying the foundations of reading interest in children are revealed: low level of general and reading culture of adults, prioritization of material aspects rather than aesthetic ones, competition of books with gadgets, computer games, cartoons, mobile games and other types of activities; neglecting the traditions of family readings; leveling with dominant accents on literature in the educational process of preschool education institutions, mainly aimed at integration, lack of a clear and step-by-step algorithm for planning and organizing the interaction of preschool children with works of art with an understanding of the main aesthetic and pedagogical accents according to the mental characteristics of each age. The peculiarities of perception are determined: levels, stages, the role of artistic perception in the development of young children and the formation of emotional culture. A number of scientific investigations and publications devoted to the issue of children's perception, methodical aspects of interaction with artistic works, pedagogical theses that will allow solving the problem of reading interest in children are analyzed: for a book to reach a child, it must be in the lives of adults; the world changes and the book changes too; book and artistic word – read, listen, watch; together with the book, the method of working with it must change. The essence of psychological-pedagogical conditions for effectively laying the foundations of reading interest and perception of works of art in young children is outlined, substantiated, and revealed: 1) an adult's love for a book and the reading process; 2) planning reading as a ritual; 3) observing the consonance of spaces: objects in the book and the environment; 4) emotional contact: adult-child-work-book. Methodological recommendations for parents and teachers are presented, which will allow to correctly lay the foundations of reading interest in young children, to correctly take into account the indicators of systematic persistent activity in interaction with children of a certain age.

Key words: *young children, perception, works of art, reading interest, psychological and pedagogical conditions.*